

Pertunmaan kunnan lausunto Eloisan palvelustrategiasta ja palvelutuotantosuunnitelmasta

Arvot ja lähtökohdat

Palvelustrategiaa ja palvelutuotantosuunnitelmaa valmisteltiin vuoden 2021 aikana. Arvolähtökohtina ovat yhdenvertaisuus ja asiakaslähtöisyys sekä sujuvat ja oikea-aikaiset palvelut lähellä. Palvelustrategiassa asiakas on ytimessä. Valmisteluun osallistui 48 kuntalaista. Miksi kuntia ei pyydetty valmisteluun mukaan, jolloin olisi ollut mahdollista kuntien kautta kuntalaisten todellinen osallistuminen ja vaikuttaminen?

Etelä-Savon alue on hallittavissa oleva kokonaisuus. Alueen kunnilla on halu ja tahto asioiden ratkaisemiseen yhteisvoimin. Yhteistä toimintakulttuuria sekä hyvinvointialueen ja kuntien selkeä ja säännöllinen yhteistyörakenne on tehtävä heti. Viestintää ja tiedottamista on vahvistettava molempiin suuntiin ja dialogia lisättävä. Monelta väärinkäsitykseltä ja mielipahalta välttyttäisiin, jos yhteinen työ ja tekeminen lisääntyisivät.

Kaikille kunnille kausiasukkaiden merkitys on erittäin suuri. Miten kunnat ja hyvinvointialue voisi yhdessä panostaa edunvalvontaan, jonka perusteella monipaikkaisuudesta ja saatavilla olevista palveluista palkitaan? Yhteinen työ ns. kaksoiskuntalaisuudesta voisi olla yksi strategian kärki. Samalla se myös merkitsisi luontevaa ja pitkäjänteistä kuntien ja sote-palvelujen kehittämistä.

Lähipalveluiden merkitys kuntalaisille, kausiasukkaille ja taloudelle ovat erittäin tärkeitä. Sote-uudistus lähti liikkeelle lähipalveluiden vahvistamisesta ja toimivasta palveluiden integraatiosta. Pertunmaan kunnan näkemyksen mukaan jokaisessa kunnassa on oltava sote-piste/soteasema. Pertunmaan kunnassa toteutetun asukaskyselyn perusteella 93 % vastaajista toivoo tapaavansa lääkärin kasvokkain.

Digi ja liikkuvat palvelut

Lähtökohtaisesti digitaalisten ja liikkuvien palveluiden kehittäminen on hyvä asia, nykyaikaa ja tulevaisuutta. Samalla on tarve kiinteisiin ja kasvokkain tapahtuvaan palveluun. Kyse on sekä-että, ei joko-tai- asetelmasta. Pertunmaan kunnan mielestä molempia tarvitaan. Lähtökohtana on asiakaslähtöisyys, kuten palvelustrategiassa korostetaan.

Pertunmaan kyselyssä vastaajat (192) kokivat olevansa valmiita käyttämään osittain digitaalisia palveluja. Kaiken kaikkiaan vastauksista voi tulkita sangen myönteinen suhtautuminen osittaiseen digipalvelujen käyttöön. Tärkeää on huomioida, että vastaajat vastasivat nettikyselyyn, jolloin on oletettavaa, että valmiudet digipalvelujen käyttöön on huomattavasti paremmat. Paperiversioon oli mahdollista vastata kunnantalolla tai Pertuntorilla. Mahdollisuutta käytti yhdeksän henkilöä.

Osaltaan digitaalisten palvelujen käytössä vastaajista oli melko paljon valittu vaihtoehto: ei mielipidettä. Syytä voi olla monia: digitaaliset palvelut eivät ole vielä tarpeeksi tunnettuja, käyttäjiltä puuttuvat tarvittavat välineet, osaamista ei ole, epävarmuus tietosuojasta sekä yleisesti pelko tai arkuus käyttää digitaalisia palveluja tai välineitä. Opastusta tai ohjausta digipalvelujen käytössä koki tarvitsevansa 25 %.

Palvelutuotantosuunnitelman kahden vaihtoehdon perusteella voi tehdä tulkinnan, että asukkaat tulevat liikkumaan. Liikkuvien palvelujen lähtökohtana tulee olla se, että sotealan ammattilaiset liikkuvat, joka tukee tavoitetta lähipalveluista edes joltain osin.

Historiaa

Pertunmaan kunnassa ymmärretään, että hyvinvointialue aloitti 1.1.2023 eikä valmista voi olla heti. Toisaalta hyvinvointialue ei ole lähtenyt tyhjästä. Etelä-Savon alueella on toiminut jo useamman vuoden Etelä-Savon sote-palvelujen kuntayhtymä Essote ja Itä-Savon sote-palvelujen kuntayhtymä Sosteri. Erityisesti Essote hyväksikäytti kuntia. Essote ei pysynyt talousarviossa kuin ensimmäisen yhteisen vuoden

aikana. Vuosien 2018–2022 talousarviot ovat olleet pelkkää paperia. Pertunmaan kunta muiden kuntien ohella on ollut Essotelle maksuautomaatti. Pertunmaan kunnan lisälaskut kyseisiltä vuosilta ovat olleet 3,7 M€. Pääosin sote-kustannusten vuoksi Pertunmaan kunta ajautui kriisikunnaksi kesäkuussa 2021.

Pertunmaan kunnan vaikutelma on se, että hyvinvointialueen valmistelussa korostuivat hallinto ja rakenteet, ei asukaslähtöisyys. Valtakunnallisissa tavoitteissa korostetaan hyvinvointialueiden, pelastuslaitosten, kuntien ja muiden toimijoiden toimivia yhteistyörakenteita ja toimintakäytänteitä. Palvelustrategiassa on hyvä visio, tärkeät arvot ja hyvät tavoitteet, joiden yhtymäkohtia konkreettiseen palvelutuotantosuunnitelmaan saa hakea suurennuslasilla. Vaikuttaa siltä, että toimintakulttuurin ja kustannusten osalta hyvinvointialue vie ja kunnat vikisee. Historia vaikuttaa toistavan itseään.

Perusterveydenhuolto

Perusterveydenhuolto on asia numero yksi. Palvelutuotantosuunnitelmassa todetaan, että pääasiallinen tehtävä on tuottaa perustason terveydenhoitoa ja ennaltaehkäisevää toimintaa hyvinvointialueen väestölle ja kausiasukkaille.

Perusterveydenhuolto tulee ehdottomasti olla lähipalvelu, joka on saatavissa kaikista kunnista. Keskittäminen suuriin kaupunkeihin ei ole yhdenkään kunnissa asuvan etu. Pidemmällä tähtäimellä pienempien terveyskeskusten/hyvinvointiasemien/sote-asemien/sotepisteiden vaikutus väestön entistä rajumpaan vähenemiseen ja muuton keskittyminen kaupunkeihin. Haluaako Eloisa tyhjentää maaseudulta lopunkin elämän?

Palvelutuotantosuunnitelma on perusterveydenhuollon osalta pääosin pelkkä kiinteistösuunnitelma. Sulkemalla kahdeksan toimipistettä pieniltä kunnilta Eloisa arvioi säästettävän vain miljoonan. Suunnitelmassa on painotettu toiminnan tehostamista ja rohkeita ratkaisuja. Pidemmällä tähtäimellä on painopistettävä siirrettävä perusterveydenhuoltoon ja säästöjä on tehtävä erikoissairaanhoidosta.

Ennen Etelä-Savon sote-kuntayhtymän Essoten perustamista 2017 Pertunmaalla toimi vakituinen lääkäri. Hän tunsu alueen asukkaat ja kustannukset pysyivät kurissa. Omalääkäri tuntee asukkaiden historian ja on tuttu sekä turvallinen ihminen. Läheskään kaikki eivät ole eivätkä tule olemaan maailmankansalaisia, joille sopii muutokset ja vaihtuvuudet. Pertunmaalla on havaittu, että vaihtuvat lääkärit ovat toiminnassaan epävarmoja ja ohjaavat helpommin asukkaat moniin erikoissairaanhoidon vaatimiin toimenpiteisiin.

Perusterveydenhuollon lopettaminen pienemmistä kunnista merkitsee asukkaille kynnyksen hakea apua, lisää erilaisten kuljetusten määrää, vaatii jokaiselle oman auton, lopettaa olemassa olevan julkisen liikenteen, vähentää ao. kuntien apteekkipalvelujen käyttöä ja on epäinhimillistä. Pitkässä juoksussa suuruuden ekonomia ei tuota kustannushyötyjä.

Mielenterveys- ja päihdepalvelut

Palvelutuotantosuunnitelmassa mielenterveys- ja päihdepalveluissa korostetaan ennaltaehkäisyä ja matalan kynnyksen palveluita. Mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat lisääntyneet ja vaativat ihmistä ihmiselle. Oma miepähoitaja olisi hyvä ratkaisu asiakkaan pitkäjänteisen elämänhallinnan näkökulmasta. Lähikontaktin lisäksi digiyhteys voi parhaimmillaan toimia täydentävänä tapaamismuotona.

Sosiaalipalvelut

Sosiaalipalveluissa, kuten muissakin palveluissa, korostuu matalan kynnyksen palvelujen vahvistaminen. Valitettavasti suunnitelmat eivät vakuuta esim. Pertunmaan kohdalla. Tärkeä asia on, että sosiaalipalvelut ovat tasavertaisina terveyspalvelujen kumppanina. Usein asiakkaalla on tarve molempien sosiaali- ja terveyspulumien huomioon ottamista. Palvelutuotantosuunnitelmassa tuodaan esiin sote-keskukset, jotka

sijoittuvat Mikkeliin, Pieksämälle ja Savonlinnaan. Miten muiden yhdeksän kunnan sosiaalipalvelut on tarkoitus toteuttaa?

Lapsiperhepalvelut

Erityisen tärkeää maaseudun elinvoimaisuuden ja hyvinvoinnin näkökulmista on turvata lapsiperheiden palvelut. Palvelutuotantosuunnitelmassa on tuotu esiin tärkeä painopiste, jonka mukaan halutaan siirtyä ongelmakeskeisyydestä varhaisiin signaaleihin. Isommista kaupungeista on vaikea havaita varhaisia signaaleja muualla Etelä-Savon alueella. Digipalvelut voivat toimia täydentävinä palveluina kontaktinotossa, mutta luottamuksellisen ja avoimen asukas-ammattilaisuhde voidaan luoda vain pitkäjänteisellä seurannalla ja tuella. Varhaisten signaalien havaitseminen on haastavaa.

Lapsiperheiden, varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa tehtävä työ ja yhteistyö kantavat hedelmää ja vähentävät lastensuojelun raskaimpia palveluja. Erityisesti lapset ja nuoret sekä heidän huoltajansa tarvitsevat oman sosiaalityöntekijän kuten palvelutuotantosuunnitelmassa painotetaan. Erityisen hienoa on kirjaus, jossa työskentelytavassa kiinnitetään huomiota ihmisten välisiin suhteisiin ja vuorovaikutukseen sen sijaan, että ongelma nähtäisiin yksittäisessä perheenjäsenessä. Koulussa ja kouluterveydenhuollossa tarvitaan aikuisia lapsien ja nuorten tueksi. Niiden on toimittava lähipalveluna.

Yhdyspinnat kunnan varhaiskasvatuksen ja opetuksen sekä hyvinvointialueen kesken on saatava selkeiksi ja yksinkertaisiksi. Säännöllinen, luottamuksellinen ja avoin yhteydenpito sekä keskustelut mahdollistavat molemmilla tahoilla olevien ammattilaisten yhteisen päämäärän, asukkaiden hyvinvoinnin, toteuttamiseen. Kaikilta osin lasten ja nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin ja lähiympäristön kehittämiseen ja huolenpitoon maksaa itsensä takaisin moninkertaisesti.

Pertunmaan kyselyssä perhepalveluissa vain vanhempien tukiohjaajan pääasiallisesti digipalveluiden käyttöä kannatti 9 %. Useimmissa palveluissa vastattiin, että perhepalveluihin ei sovi digipalvelut tai niitä voi käyttää vain osittain.

Kehitysvammaisten ryhmäkoti

Pertunmaan vammaisten ryhmäkoti mahdollistaa mukana olevien asukkaiden keskinäisen vuorovaikutuksen ja yhteisen tekemisen. Ryhmäkoti on inhimillinen ja ihmisarvoa korostava työn muoto.

Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttavan työtoiminnan tulevaisuudesta on erityisen tärkeä keskustella hyvinvointialueen ja kuntien toimijoiden kesken. Pertunmaalla kuntouttava työtoiminta toimii hyvin, joskin hyvinvointialueen raskas organisaatio, yhteydenpito ja ihan arjen ratkaistavat ongelmat vaativat ylimääräisiä ponnistuksia ja työtä.

Kiinteistöt

Eloisan ehdotus, että kunnilta saataisiin ilmaiset tilat, jotta palvelut säilyvät, on kohtuuton ja suorastaan kiristystä. Pertunmaan kunta on valmis keskustelemaan kiinteistöistä ja niiden käytöstä. Kiinteistöjen yhtenäiset vuokrauskriteerit on määriteltävä hyvinvointialueen ja kuntien yhteisellä työllä. Ilmassa on epäily, että Eloisa käy vuokrasta keskustelut yksittäisten kuntien kanssa ja näin aiheutuu kilpailu- ja huutokauppa-asetelma, jota on syytä kaikin tavoin välttää.

Monelle asukkaalle, ja erityisesti ikäihmisille, fysioterapiapalvelut ovat merkittäviä ja ennaltaehkäiseviä. Eloisa on ilman keskustelua irtisanonut erinomaiset fysioterapian tilat Pertunmaalla. Fysioterapialle on tarvetta ja irtisanottu fysioterapian tila sijaintinsa puolesta palvelee useita Palvelukylän ja tukikodin sekä lähellä rivitalossa asuvia asukkaita.

Työntekijöiden näkemyksen mukaan on harmillista, että hyvät, juuri fysioterapian tarpeisiin muokatut tilat jäävät pois ja tulevasta ei ole tietoa. Pertunmaan kunnan näkemyksen mukaan kiinteistötarpeista voidaan ja on tarpeen keskustella. Eloisan toiminta on kuitenkin epäreilua ja epämiellyttävää, koska fysioterapian tila irtisanottiin ilman keskustelua ja kiinteistökokonaisuuden hahmottamista.

Pertunmaan kunta on valmis myymään Eloisalle paloaseman.

Ikäihmiset

Pertunmaalla on parhaiten toiminut yhteistyö ikäihmisten johtoon ja työntekijöihin jo Essoten aikaan ja hyvä yhteistyö on pääosin jatkunut. Pertunmaan Palvelukylä muodostaa mielekkään ja ikäihmislähtöisen palvelukokonaisuuden, jonka säilyminen ja kehittäminen ovat asiakkaiden ja asukkaiden kannalta keskeinen asia. Palvelusuunnitelmassa mainittu yhteisöllinen asumista voidaan jo nykytilanteissa kehittää Palvelukylän kokonaisuudessa yhteistyössä hyvinvointialueen, kunnan ja vapaaehtoisten voimin.

Palvelukylän tehostetun asumisen palveluyksikössä Rinnehovissa on 28 paikkaa. Alueella sijaitsee Pertunmaan Tukikoti ry:n 40 tukiasuntoa, kehitysvammaisten ryhmäkoti sekä tilat perhekodille. Palvelukylän Leppälässä on tupakeittiö, kerhotila, saunaosasto sekä Eloisan toimistotilat mm. kotihoidon työntekijöiden tukikohta. Lisäksi alueella sijaitsee pieni kuntosali. Kerhotilassa järjestetään Palvelukylän ja laajemmin Pertunmaan ikäihmisille virkistystoimintaa, liikuntaa, yhteisöllisiä ruokahetkiä, juhlia ja tapahtumia.

Pertunmaan vapaaehtoiset mm. Eläkeliiton Pertunmaan yhdistyksestä, Pertunmaan kappeliseurakunnasta ja Pertunmaan Punaisesta rististä järjestävät ikäihmisille erilaista toimintaa ja ulkoilua kaksi kertaa viikossa. Vapaaehtoiset auttavat ja tukevat ikäihmisiä kodeissa erilaisissa arjen askareissa ja vaikkapa lehtien lukemisessa ja kahviteluhetkissä. Vapaaehtoisia on nimillä ja yhteystiedoilla yhteensä yli 50. Pertunmaan alueen ikäihmisten sähköinen asiointi ja digitaaliset taidot ovat muita kuntia paremmat, sillä kunnassa on vuodesta 2017 tuettu ja autettu digitaitojen opastuksessa ja ohjauksessa. Vapaaehtoisten merkitys digitaitojen ohjauksessa ja taitojen ylläpitämisessä on edelleen merkittävä.

Yhteisissä keskusteluissa on tärkeää määrittää ammattilaisten ja vapaaehtoisten roolit ja työnjaot. Tällä hetkellä on epäselvää erilaisista ikäihmisille suunnatuista tehtävistä ja niiden kohdentumisesta em. ryhmille. Välillä vaikuttaa siltä, että vapaaehtoisille oltaisiin siirtämässä tehtäviä jotka selkeästi kuuluvat ammattilaisille. Tärkeää on tukea, kannustaa ja antaa palautetta vapaaehtoisille sekä tukea heidän jaksamistaan.

Pertunmaalla toteutetussa asukaskyselyssä ikäihmisen palveluista oltiin lähes yksimielisiä niiden tärkeydestä. Erylisesti Rinnehovi, tukikodit ja kotihoidontuki koettiin erittäin tärkeiksi. Ikäihmisten hyvinvoinnin näkökulmasta yhteistyö hyvinvointialueen, kunnan, vapaaehtoisten ja Tukikoti ry:n kanssa nousee merkitykselliseen asemaan. Kunnan tehtävänä on asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Yhteispinnat edellä mainittujen toimijoiden kesken on saatava toimimaan joustavasti ja selkeästi. Vuoropuhelu Eloisan, kunnan ja 3. sektorin toimijoiden kanssa tulee jatkaa ja syventää. Pertunmaan kunnan vanhus- ja vammaisneuvosto on aktiivisesti mukana keskusteluissa. Aloitteiden teko ja erilaiset kehittämissuhteet ovat luonteva osa neuvoston toimintakulttuuria.

Lopuksi

(Perus)terveydenhoito, sosiaali- ja pelastustoimet ovat hyvinvointialueella yhtä ja samaa kokonaisuutta. Palvelutuotantosuunnitelmassa on ansiokkaasti nostettu esiin toimia palvelujen integraatiosta ja kokonaisuuden tarkastelusta kustannustehokkaasti henkilöstöä ja asukkaita kuunnellen.

Kaiken kaikkiaan hyvinvointialueen palveluilla on vahva kytkös kuntien ja alueen elinvoimaan. Etelä-Savon elinvoima jatkaa heikkenemistään, jos palveluita keskitetään sekä loitonnetaan ihmisistä ja kunnista.

Pertunmaan kunnanhallitus 21.8.2023